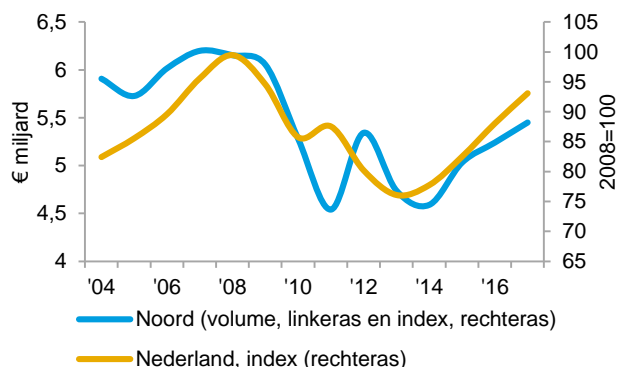




Samen met het EIB brengt Bouwend Nederland op BouwActueel alle relevante economische markt- en bedrijfsvoeringsinformatie voor leden bijeen. De website biedt inzicht in recente ontwikkelingen, prognoses en kengetallen bedrijfsvoering. Dit betreft zowel landelijke informatie als informatie voor de regio. Deze kwartaalrapportage biedt u inzicht in actuele economische ontwikkelingen voor uw regio en deelsector. Meer informatie vindt u op [www.bouwendnederland.nl/bouwactueel](http://www.bouwendnederland.nl/bouwactueel).

### Ontwikkeling bouwproductie

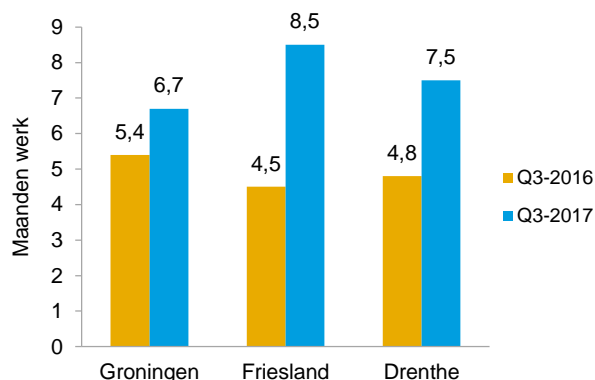


### Bouwproductie groeit met 4%

De bouwproductie in de regio Noord groeit dit jaar met 4%. De groei zet zich hiermee op hetzelfde niveau door als in 2016. De totale productie komt in 2017 naar verwachting uit op bijna € 5,5 miljard. De regionale productie heeft hiermee een aandeel van 8% in de landelijke bouwproductie. De provincies Groningen en Friesland groeien binnen landsdeel Noord het sterkst, beide met 4,5%. De productiegroei in de provincie Drenthe blijft met 3% achter op de twee andere provincies.

(Alle productiebedragen zijn in prijzen van 2015)

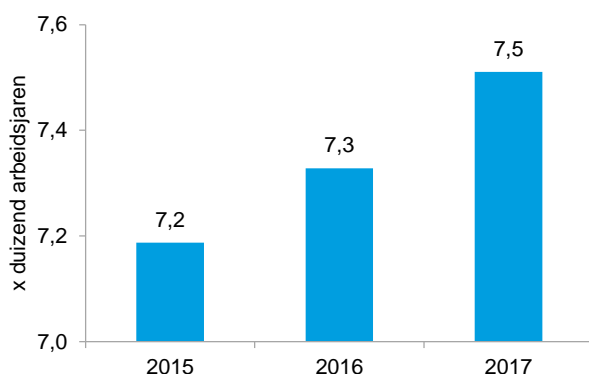
### Orderportefeuilles



### Werkvoorraad neemt toe

De werkvoorraad van bouwbedrijven was in het derde kwartaal van 2017 in alle drie de provincies substantieel hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. De sterkste groei trad op in Friesland, met een stijging van 4,1 maanden werk. In Groningen en Drenthe namen de orderposities ten opzichte van hetzelfde kwartaal vorig jaar toe met respectievelijk 3,4 en 0,5 maanden.

### Ontwikkeling werkgelegenheid



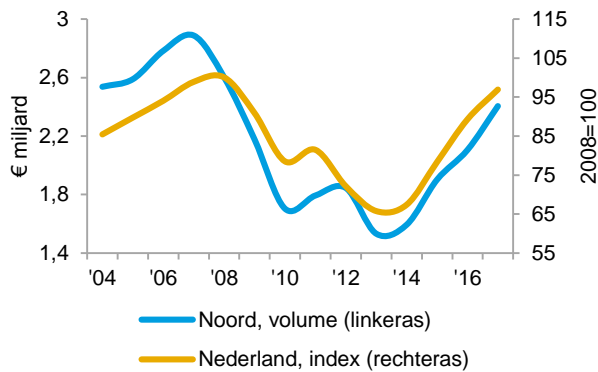
### Doorzettende groei arbeidsvolume

De omvang van de werkgelegenheid is in de regio Noord tussen 2015 en 2016 gestegen met 2%. Deze regio presteert hiermee beter dan het landelijk niveau. De werkgelegenheid van alle landsdelen samen neemt in 2016 juist af met bijna 7%. In 2017 zet de groei van het aantal arbeidsjaren in de regio Noord door met 2,5%. De landelijke werkgelegenheid gaat zich dit jaar echter sterker positief ontwikkelen (+3,5%).

(Het betreft hier de werkgelegenheid van de uitvoerende bouw)



### Ontwikkeling woningbouwproductie

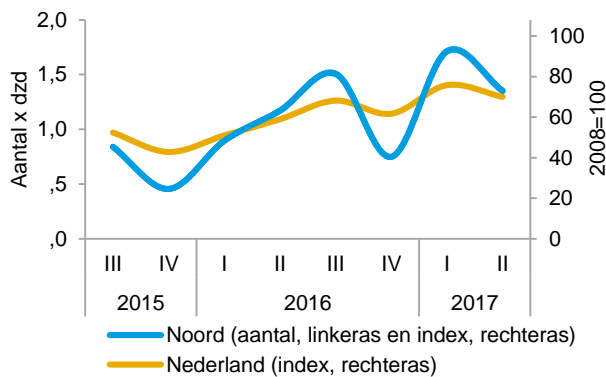


### Productie groeit met bijna 15%\*

De verwachte groei van de bouwproductie ten behoeve van woningen in de noordelijke provincies versnelt in 2017 naar 14,5%. In 2016 bedroeg de groei al een forse 10,5%. Het landsdeel Noord neemt met een totaal productievolume van € 2,4 miljard 9% van de landelijke woningbouwproductie voor zijn rekening. De provincie Friesland is de drijver achter de sterke groei dit jaar, met een toename van meer dan een vijfde.

\* *Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud*

### Aantal vergunningen woningbouw



### Aantal vergunningen neemt toe

In de eerste helft van 2017 zijn in de noordelijke regio ruim 2.800 woningen vergund. De vergunningverlening nam met 55% toe ten opzichte van dezelfde periode een jaar eerder. Met deze stijging overtreft het landsdeel Noord de gemiddelde landelijke groei van 33%. In alle drie provincies overstijgen de groeicijfers het landelijk gemiddelde. Wel nam de vergunningverlening in Drenthe (+73%) en Groningen (+62%) sterker toe dan in Friesland (+38%).

### Woningbouwproductie per provincie

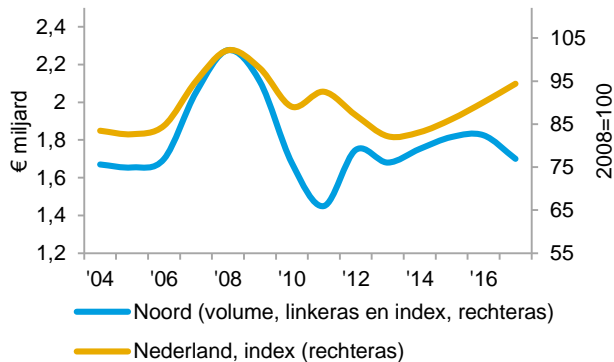
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Groningen	656	745	820	13,5	10
Friesland	742	815	1000	10	22,5
Drenthe	504	545	585	8	7,5
<b>Totaal</b>	<b>1.902</b>	<b>2.105</b>	<b>2.405</b>	<b>10,5</b>	<b>14,5</b>
<b>Nederland</b>	<b>21.100</b>	<b>24.150</b>	<b>26.275</b>	<b>14,5</b>	<b>9</b>

### Sterke groei in Friesland

De woningbouw in de provincie Groningen groeit dit jaar sterk, na een nog krachtigere groei in 2016 met bijna 14%. De woningbouwproductie in Drenthe neemt dit jaar bescheiden toe (7,5%), terwijl de woningbouw in Friesland met een groei van 22,5% de sterkste dynamiek laat zien. De noordelijke provincies hebben een aandeel van 9% in de nationale productie, in 2016 was dit nog 8%.



### Ontwikkeling utiliteitsbouwproductie

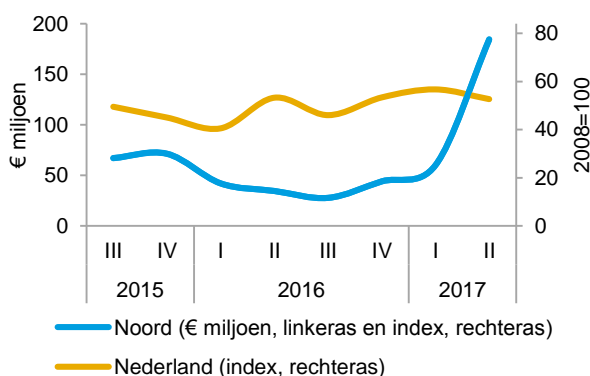


### Krimpende productie in de u-bouw\*

De drie noordelijke provincies halen dit jaar naar verwachting een volume van de utiliteitsbouwproductie van € 1,7 miljard. Dit betekent een afname met 7% ten opzichte van het voorgaande jaar. De regio Noord loopt hiermee achter op de totale Nederlandse productie ten behoeve van utiliteitsgebouwen. Deze neemt naar verwachting juist met 5% toe naar een niveau van bijna € 20 miljard.

\* Nieuwbouw, herstel en verbouw, onderhoud

### Bouwwolume vergunningen utiliteitsbouw



### Zeer krachtige toename volume bouwvergunningen

Het bouwvolume\* van vergunningen voor nieuwe gebouwen was in de eerste helft van 2017 in landsdeel Noord ruim het drievoudige van een jaar eerder. Bijna de helft van het vergunde bouwvolume betrof onderwijsgebouwen in Groningen. Maar ook als deze categorie buiten beschouwing wordt gelaten, was het vergunde volume in de eerste helft van 2017 74% hoger dan een jaar eerder. Dit is de sterkste stijging van alle landsdelen en veel krachtiger dan het Nederlandse gemiddelde van 16%.

\*Prijsniveau 2016

### Utiliteitsbouwproductie per provincie

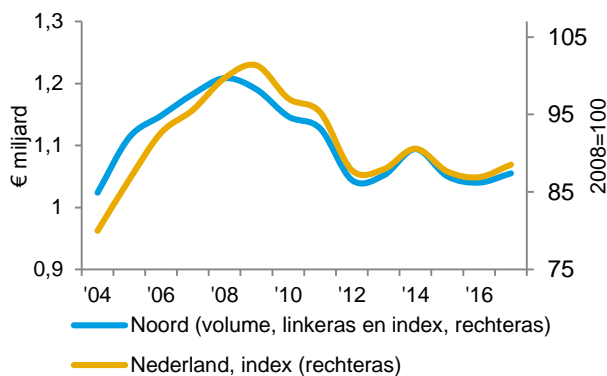
	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Groningen	694	615	605	-11,5	-1,5
Friesland	762	815	710	7	-13
Drenthe	360	395	385	10	-2,5
<b>Totaal</b>	<b>1.816</b>	<b>1.825</b>	<b>1.700</b>	<b>0,5</b>	<b>-7</b>
<b>Nederland</b>	<b>18.000</b>	<b>18.850</b>	<b>19.775</b>	<b>4,5</b>	<b>5</b>

### Productiedalingen in Groningen en Friesland

Alle provincies in het noordelijk landsdeel worden naar verwachting geconfronteerd met een dalende bouwproductie van utiliteitsgebouwen. Met name de provincie Friesland presteert ondermaats met een afname van 13% in 2017. Volgend op een groei van 7% in 2016. De productiedalingen in de provincies Groningen (-1,5%) en Drenthe (-2,5%) zijn in vergelijking daarmee beperkter.



### Ontwikkeling infraproductie

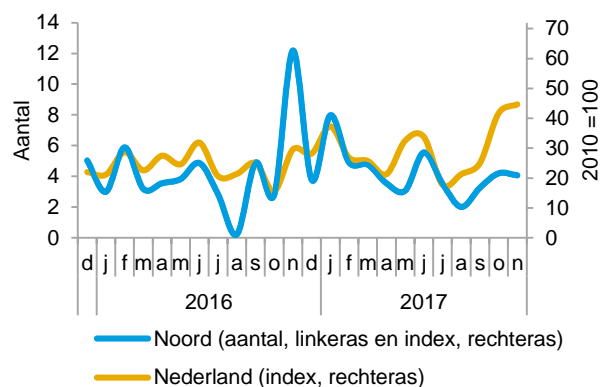


### Infraproductie\* groeit in 2017

De raming van de gww-productie in regio Noord laat dit jaar een gematigde groei zien. De gehele productie neemt naar verwachting toe met 1,5%. Dit ligt iets onder het niveau van de gecombineerde landsdelen. Het groeipad van de infraproductie lijkt zich in 2017 te hebben ingezet na een daling van 1% in 2016. De totale productiewaarde bedraagt in landsdeel Noord € 1,1 miljard, 7% van de landelijke productie.

\* Nieuwbouw en reconstructie, reparatie en onderhoud

### Openbare aanbestedingen



### Aantal openbare aanbestedingen stabiel

Het aantal openbare aanbestedingen in het derde kwartaal van 2017 was hoger dan het aantal in het derde kwartaal van 2016. Het verschil is echter beperkt, in het betreffende kwartaal in 2017 is één vergunning meer verleend. Het eerste en tweede kwartaal van 2017 presteerden aanzienlijk beter, met respectievelijk 18 en 12 aanbestedingen.

### Infraproductie per provincie

	Volume, € miljoen			Jaarlijkse verandering, %	
	2015	2016	2017	2016	2017
Groningen	356	355	360	-0,5	1,5
Friesland	356	355	360	-0,5	1,5
Drenthe	337	330	335	-2	1,5
<b>Totaal</b>	<b>1.050</b>	<b>1.040</b>	<b>1.055</b>	<b>-1</b>	<b>1,5</b>
<b>Nederland</b>	<b>14.375</b>	<b>14.250</b>	<b>14.525</b>	<b>-1</b>	<b>2</b>

### Evenwichtige groei

De productieramingen vertonen over de gehele linie een eenduidig beeld. De infraproductie groeit dit jaar naar verwachting in alle drie provincies met 1,5%. De provincie Drenthe heeft een krimpende bouwproductie in 2016 omgezet naar een lichte groei in 2017. Met beide een aandeel van 34% hebben Groningen en Friesland dit jaar een even groot aandeel in de gww-productie in de regio Noord.